

**UNIVERSITATEA OVIDIUS DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT: FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC,
PROF. UNIV. DR. ADINA CIUGUREANU**

**DOCTORAND,
LAZĂR MIHAELA-CRISTINA**

CONSTANTA, 2014

**UNIVERSITATEA OVIDIUS DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT: FILOLOGIE**

REPREZENTĂRI ALE CORPULUI FEMININ ÎN OPERA FICȚIONALĂ A LUI JEANETTE WINTERSON

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC,
PROF. UNIV. DR. ADINA CIUGUREANU**

**DOCTORAND,
LAZĂR MIHAELA-CRISTINA**

CONSTANTA, 2014

CUPRINS

LISTĂ DE ABREVIERI

MULȚUMIRI

INTRODUCERE

CAPITOLUL UNU

AVATARURI ȘI CONFIGURAȚII ALE CORPORALITĂȚII FEMININE

- 1.1. Corpul descris
 - 1.1.1. Material și nematerial
 - 1.1.2. Corpul feminin și corpul masculin
- 1.2. Teorii ale sexualității și genului
- 1.3. Deghizarea corpului
- 1.4. Erotism, liminalitate și transgresiune
- 1.5. Corpul grotesc
- 1.6. Corpul bolnav
- 1.7. Abiectul și monstruosul feminin
- 1.8. Corpul feminin ca discurs
 - 1.8.1 Scriitura sexului și a sexualității
 - 1.8.2. Scriitura masculină și scriitura feminină
 - 1.8.3. Nebunie și isterie
- 1.9. Corpul în/din spațiu
- 1.10. Concluzii

CAPITOLUL DOI

CORPURI FĂRĂ LIMITĂ ÎN *SEXING THE CHERRY*, *THE DAYLIGHT GATE* ȘI *WRITTEN ON THE BODY*

- 2.1. Corpul gargantuesc: *Sexing the Cherry*
 - 2.1.1. Impuritate și păcat
 - 2.1.2. Fluctuații corporale

- 2.1.3. Maternitate și monstruozitate: instinct și alegere
- 2.3. Diformitatea ca diavolesc: figura vrăjitoarei în *The Daylight Gate*
 - 2.3.1. Zgrițuroaica și vrăjitoarea: estetica urâtului și reprezentarea corpului “vrăjit”
 - 2.3.2. “Elementele indigerabile”: vrăjitoarele și bisexualitatea
 - 2.3.3. “Mama Biserică” și doctorul bărbat: locul femeilor în religie și medicină
 - 2.3.4. Goticul lesbian
- 2.4. Corpul bolnav: *Written on the Body*
 - 2.4.1. Corpul inamic
 - 2.4.2. Consumând corpul
 - 2.4.3. Corpul unit
- 2.5. Concluzii

CAPITOLUL TREI

CORPUL FIZIC ȘI RETORICA RELIGIEI ÎN *ORANGES ARE NOT THE ONLY FRUIT* ȘI *WHY BE HAPPY WHEN YOU COULD BE NORMAL*

- 3.1. “Semnificația” lui Dumnezeu
- 3.2. Proiectări divine și demonice ale corpului
 - 3.2.1 Copilul diavolului
 - 3.2.2. Demonul lesbian
- 3.3. Tatăl absent, mama falică
- 3.4. A fi sau a nu fi...normal
- 3.5. Incongruități corporale
- 3.6. Ordine și haos
- 3.7. Concluzii

CAPITOLUL PATRU

DISCURSUL CORPULUI: AUCTORIALITATE DE GEN ÎN *WRITTEN ON THE BODY*, *THE POWERBOOK* ȘI *ART AND LIES*

- 4.1. *Written on the Body* și vidul de gen
 - 4.1.1. “Clișeele sunt cele care fac atata rău”: demistificarea stereotipurilor de gen

- 4.1.2. Corpul virtual: prevestire
- 4.2. Corpul cibernetic și naratorul efeverscent în *The Powerbook*
 - 4.2.1. “Meatspace” și “Cyberspace”
 - 4.2.2. *The Powerbook*: hypertext
 - 4.2.3. Corp/minte, corp/tehnologie
 - 4.2.4. Scriitură virtuală și încarnată
- 4.3. *Art and Lies*: o negare a “corpurilor docile”
 - 4.3.1. Viziunea non-falocentrică: Handel
 - 4.3.2. Corpul ca pânză: Picasso
 - 4.3.3. Sappho and scriitura erotică
- 4.4 Concluzii

CAPITOLUL CINCI

SPAȚIUL CORPORAL: GEOPOLITICĂ ȘI TOPOGRAFII CORPORALE ÎN *THE PASSION* ȘI *GUT SYMMETRIES*

- 5.1. Veneția ca reprezentare a corpului feminin în *The Passion*
 - 5.1.1. Marginalizarea corpului feminin și marginalizarea Veneției
 - 5.1.2. Veneția: feminitate și mascaradă
- 5.2. Galaxia din corp: *Gut Symmetries*
 - 5.2.1. Cosmos, fizică și fantezia unității corporale
 - 5.2.2. Limita pierdută și limita recâștigată
- 5.3. Concluzii

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

Scopul acestui studiu este de a analiza configurații ale corpului feminin în opera fictională a lui Jeanette Winterson, prin referire la mai multe niveluri de identitate corporală: corpul grotesc, corpul matern, relația dintre corpul feminin și religie, conotațiile discursive ale corpului, sau în alte cuvinte, interfața scriitură/corp, și nu în ultimul rând, corpul ca și topos, spațialitate. Luând în considerare aceste aspecte, se propune o interpretare a operei lui Jeanette Winterson din perspectiva transgresiunii limitelor corporale, a liminalității: corpul feminin la Winterson este un corp ce prezintă o anxietate a limitei, care tinde spre universalitate; un *corpus mundi*.

Am pornit de la ideea lui Jacques Derrida, pe care o argumentează într-un interviu numit “Choreographies”: teoreticianul francez avansează noțiunea unei diferențe sexuale ce transcende corpurile sexuale, referindu-se la o sexualitate primordială care precede opoziția binară a sexelor. Folosind conceptul Heideggerian de *Dasein*, Derrida afirmă că neutralitatea sexuală a lui *Dasein* este cheia pentru a evada dualitățile ce subordonează femeile bărbaților (Derrida în Holland și Huntington Eds. 2001, 36-37). “Gândirea diferenței” implică necesitatea unui cor de voci multiple, unde “mărcile sexuale nu ar mai fi discriminatoare” și unde relația nu ar fi asexuală, ci sexuală altfel” (Derrida în Holland și Huntington Eds. 2001, 39-40, trad. proprie). Corpul în opera lui Winterson este tratat din perspectiva unei mișcări a limitei, așa cum postulează Judith Butler în *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*: corpurile trebuie înțelese în relație cu “o mișcare dincolo de limite”, o mișcare centrală pentru ceea ce înseamnă corpurile (Butler 1993, ix). Deși se argumentează că Winterson este tributară unei filozofii carteziene, unde corpul este inferior mintii, se subliniază de asemenea ideea conform căreia romanele ei sunt populate de viziunea utopică a hermafroditului, cele două genuri care rezidă în același corp, deoarece personajele ei contravin categorizărilor tradiționale de gen și sex.

Winterson proiectează reîntoarcerea la starea primordială, completă a ființei, iar prin aceasta, interoghează valențele limitelor impuse cultural: corpul este dizlocarea unei “anxietăți a limitei”, locus-ul unei negocieri între discursuri conflictuale. Restaurarea stării originare de integritate se realizează sub auspiciile credinței în hermafrodit și în puterea eternă a dragostei, motiv pentru care cea mai importantă limită ce trebuie depășită este cea dintre genuri. Fragmentarea ființei evocă anatomii monstruoase, care subminează și susțin în mod simultan integritatea. Noutatea acestei abordări constă în faptul că toate romanele sunt filtrate prin prisma unor teorii foarte recente despre corporalitate; de asemenea, au fost analizate romane recente,

precum *The Daylight Gate* (2012) sau *Why Be happy When You Could Be Normal* (2011), pentru care există lacune în critică. Structura teoretică include o fuziune de teorii feministe, queer, psihanaliză, antropologie, și girează în jurul noțiunilor de corp grotesc și carnavalesc ale lui Mikhail Bakhtin, noțiunile de limită și transgressiune din filozofia lui Mary Douglas și Georges Bataille, gen performativ la Judith Butler, idea de scriitură feminină “*womanspeak*” și “*écriture féminine*” la Irigaray, respectiv Cixous, teoriile despre corp și putere ale lui Foucault, precum și triada Lacaniană nevoie-cerere-dorință.

În ceea ce privește structura lucrării, aceasta este organizată în cinci capitole, fiecare concentrându-se pe o anumită fațetă a corporalității feminine. **Primul capitol**, intitulat “Avataruri și configurații ale corporalității feminine” abordează structura teoretică necesară pentru analiză. Inițial, este definită noțiunea de corp în evoluția sa de la filozofia platonice și aristotelică până la teoriile feministe și queer recente. În continuarea capitolului, ideea unui “mit al femeii” în viziunile lui Simone de Beauvoir, Monique Wittig este comparată cu abordarea semiotică a lui Roland Barthes. Respingând mitul “eternului feminin”, ideea unei “naturi” feminine ca esență imuabilă și eternă, de Beauvoir afirmă: “Femeia nu se naște, ci devine” (de Beauvoir 1956, 273, trad. proprie). Într-un articol ce poartă numele acestui citat, Monique Wittig atacă și ea acest mit, propunând înlocuirea termenului general de femeie cu cel individualist de “femei” (Wittig în Leitch Ed. 2002, 2018). Conform abordării semiologice a lui Roland Barthes, funcția mitului este de a face artificialul să apară natural (Barthes 1972, 128). Rezultă din analiza sa că semnificatul “femeie” nu denotă doar sex sau gen feminin, ci devine el însuși un semn, al cărui semnificații, sexualitate, slăbiciune sau păcat, devin parte dintr-un sistem extins de semnificare, de ordinul secund, un mit; femeile sunt transformate în mit printr-o strategie de dominare. Aceste teorii sunt aplicate pe parcursul tezei în analiza romanelor *Written on the Body* (1992), *Art and Lies* (1994), *Gut Symmetries* (1997) și *Sexing the Cherry* (1989), în care mitul “eternului feminin” articulează conflictele de gen și structurează nevoia de asumare a unei identități specific feminine.

Pe lângă teoriile corpului, în cercetare am folosit și teoriile feministe (Butler, Irigaray) despre sex și gen. Astfel, dacă pentru Butler, genul este performativ, fiind construit cultural prin repetiția unor acte stilizate (Butler 1999 xv), Irigaray, pornind de la conceptul lui Lacan care definește femininul prin intermediul noțiunii de *jouissance*, și conchide că “femeia nu există”

(Evans 1996, 222) susține aceeași idee conform căreia femeia este un “non-sex”, un vid, imposibil de reprezentat (Irigaray 1985b, 23).

Întrucât hainele sunt un aspect esențial al construcției de gen, noțiunile de mascaradă și deghizare sunt abordate prin intermediul teoriilor lui Joan Riviere, Marjorie Garber și Richard Ekins. Riviere sugerează că femeile care își doresc masculinitate poartă masca feminității pentru a ascunde această rivalitate cu masculinitatea și pentru a evita retribuirea masculină (Riviere 1929, 303-307). Marjorie Garber avansează ideea potrivit căreia mascarada introduce un “al treilea sex” care contestă ipotezele binare despre gen (Garber 2002, 11). Noțiunea de corp grotesc este definită conform accepțiunii lui Bakhtin în *Rabelais and His World*, noțiunea de abject este preluată de la Julia Kristeva, iar conceptele de liminalitate, transgresiune și erotism de la Georges Bataille, Mary Douglas, Peter Stallybras și Allon White. Pentru Bakhtin, cea mai relevantă imagine a grotescului este cea a corpului feminin, fiind cel mai bine reprezentat prin figurinele înfățișând femei bătrâne și însărcinate (Bakhtin 1984, 25-26). Grotescul exagerează și caricaturizează funcțiile corpului, fiind asimilat dezordinii generate de carnaval (Bakhtin 1984, 306). Abjectul, conceptul Juliei Kristeva este legat de ambiguitate, amintind de lupta de diferențiere ale ego-ului neformat în uterul matern (Kristeva 1982, 4). La acestea se adaugă câteva teorii despre gen și auctorialitate, precum conceptul de anxietate a auctorialității la Gilbert și Gubar, spațiului sexualizat și corporalitatea geografiei, preluate din teoriile lui Henri Lefebvre, Gaston Bachelard și Anne McClintock.

Al doilea capitol, “Corpuri fără limită în *Sexing the Cherry*, *The Daylight Gate* și *Written on the Body*”, aplică noțiunile de corp grotesc, abject și transgresiune în romanele menționate. Sunt examinate trei romane întrucât fiecare ilustrează tipuri de corp feminin neinteligibil: corpul uriaș, corpul vrăjitoarei și corpul bolnav. În *Sexing the Cherry*, corpul gigantic al lui Dog Woman reprezintă prototipul corpului monstrous, grotesc, pe care Bakhtin îl definea ca un corp în flux, un corp asociat Mamei Naturi, un corp ce înglobează ideea de viață și moarte simultan. Corpul ei este de asemenea o ilustrare a unei femininități masculine, care amenință ordinea socială patriarhală. În capitol se argumentează de asemenea că Dog Woman și ecologista bulimică, un alter-ego din Londra contemporană, evocă incongruitate și sunt reprezentate simultan ca instanțe pozitive și negative ale feminității, situri ale purității și impurității. Corpul impur al lui Dog Woman este o sinecdocă a nevoii sociale pentru delimitare; utilizând teoriile lui Mary Douglas ca suport critic, corpul lui Dog Woman este interpretat drept un model și simbol

al societății puritane a secolului XVII, când structura socială era reprodusă la o scară mai mică pe corp, iar impuritatea implica păcat. În ceea ce privește maternitatea, corpul personajului central este localizat la joncțiunea proiecțiilor pozitive și negative ale feminității: pe de o parte, Dog Woman este reprezentată drept carnalitate coruptă, iar pe de alta, posedă statutul respectat de mamă grijulie.

Un alt avatar al feminității monstroase este corpul vrăjitoarei. În *The Daylight Gate*, corpurile feminine sugerează de asemenea semnificații culturale ambigue: în vreme ce bătrâna Demdike și celelalte femei din familia sa ilustrează elemente ale unei feminități negative din cauza aspectului fizic repugnant, Alice Nutter tinde spre extrema opusă: ea întruchipează vrăjitoarea fermecătoare. Cu toate acestea, nici vrăjitoarea frumoasă, nici cea urâtă nu pot anula suspiciunile. Ambele categorii de femei indică aspecte amenințătoare ale feminității ce trebuie suprimate. În acest roman, Winterson atrage atenția asupra corporalității feminine drept locus al magiei și al iraționalului, o negociere imposibilă de putere. Urâtenia le aruncă pe femeile Demdike într-o poziție marginală în societate, repugnanța lor fiind asociată demonului și crimei. Frumusețea eternă și averea lui Alice Nutter o protejează într-o anumită măsură, dar trezesc de asemenea poliția patriarhală: faptul că nu îmbătrânește și că își câștigă banii din vopseluri purpurii indică faptul că este o femeie independentă ce prezintă o amenințare la adresa unei societăți în care bărbații dețin puterea.

Întrucât *The Daylight Gate* este o metaficțiune istoriografică, o reinterpretare a proceselor vrăjitoarelor din Lancashire, Anglia secolului XVII, accentul în capitol cade pe construcția socio-antropologică a vrăjitoarei, prin studiile lui Umberto Eco, Marcel Mauss, și Mary Daly, cea din urmă referindu-se la corpul vrăjitoarei ca un “element indigerabil” pentru societate. Vânătorile de vrăjitoare erau o metodă de a purifica societatea de elemente impure, care nu se armonizau cu interesele și monopolul patriarhiei. Modul în care corpul vrăjitoarei este controlat de relația dintre Biserică și medicină este de asemenea discutat. În plus, corpul canceros a lui Louise din *Written on the Body* este interpretat drept o instanță corporală atât pozitivă cât și negativă, întrucât este un corp care se autodistruge, este străin sieiși, dar în același timp conotă transgresiune, prin ideea de corp excesiv (multiplicarea canceroasă). Corpul bolnav este liricizat, astfel încât fiecare aspect al corpului iubitei absente (piele, oase, intestine) se opune unui limbaj medical strict. În *Written on the Body*, corpul lui Louise poate fi citit de asemenea drept un corp excesiv, care proliferază la nivel celular. Spre deosebire de corpul supraréalist al lui Dog

Woman sau corpurile vrăjitoarelor din *The Daylight Gate*, corpul lui Louise este înfrumusețat de narator, care rescrie limbajul auster al anatomiei într-un poem de dragoste adresat corpului. În absența lui Louise, naratorul restaurează corpul ei sănătos prin intermediul limbajului erotic. Invazia corporală a cancerului este reflectată printr-o invazie textuală a erotismului.

Metaforele consumării corpului sunt de asemenea de menționat: naratorul experimentează erotismul prin intermediul simțurilor. Astfel, iubiții sau iubitele sunt descriși prin percepție vizuală, tactilă sau olfactivă. Dorința de a demonta limitele corporale este o mantra a narațiunii, o internalizare a nevoii de a depăși finitudinea ființei, de a eluda mortalitatea. Mâncarea, actul de a mânca și ideea de consumare a corpului iubitului/iubitei evocă moarte. Naratorul este canibalistic, asociind mâncarea cu corpul lui Louise, unde actul de a mânca este juxtapus posedării erotice, și indică pasiunea Lacaniană pentru Real. Corpul bolnav al lui Louise reprezintă o fisură ce trebuie rezolvată prin dragoste: starea fragmentară și imperfectă a ființei este reconstituită prin discursul erotic și dorința de întoarcere la o conștiință unificată și lipsită de gen.

Se poate examina ideea de boală și în *Sexing the Cherry*, însă doar la nivel psihic. Activista bulimică se imaginează drept un monstru prins într-un corp mic, amenințând să explodeze. Ea poate fi interpretată în relație cu deplasarea interiorității și a exteriorității. În cazul lui Dog Woman, ferocitatea interioară este în concordanță cu aspectul extern, în vreme ce ecologista simbolizează o corporalitate fluctuantă și distonantă: este atractivă, dar nu se simte astfel; corpul său este mic, dar se simte monstrous de mare; se luptă pentru drepturi ecologice, dar este considerată o femeie care își depășește atribuțiile “feminine”. Se argumentează că atât în *Sexing the Cherry* cât și în *The Daylight Gate* femeile există într-o relație oglindită; *Sexing the Cherry* prezintă două femei care funcționează ca un alter-ego al celeilalte, dar în epoci diferite, scopul fiind de a accentua lipsa limitelor dintre prezent, trecut și viitor. Cu toate acestea, în *The Daylight Gate*, Alice și Elizabeth locuiesc același timp și sunt implicate într-o relație tip “Dorian Gray”: în urma unui pact cu “Domnul Întunecat”, Alice obține tinerețe fără bătrânețe, iar corpul lui Elizabeth se degradează până se transformă într-o vrăjitoare meschină. Când Elizabeth moare, Alice începe și ea să îmbătrânească; astfel, cele două femei sunt necesare una pentru cealaltă, prinse într-o relație narcisistă. Fantomele dragostei lor persistă chiar și atunci când Alice se îndrăgostește de un bărbat, Christopher Southworth. Sunt subliniate elementele de Gothic lesbian din roman, insistându-se asupra sexualității fantomatice a celor două protagoniste. După cum

afirma Terry Castle, experiența sexuală lesbiană este umbrită și dematerializată prin reprezentarea lesbienei în termeni spectrali, “negând bravada carnală a experienței lesbiene” (Castle 1993, 30).

Al treilea capitol, “Corpul fizic și retorica religiei în *Oranges Are Not The Only Fruit* și *Why Be Happy When You Could Be Normal?*” continuă cu opoziția corp-divinitate prin discursul religiei. Prima este o carte semi-autobiografică, în vreme ce a doua este o operă non-ficțională. Am ales aceste romane deoarece ambele trasează evoluția personală a lui Winterson de la ideile limitate, duale ale unei religii stricte la îmbrățișarea unei sexualități nonconformiste și multiple. Acest capitol argumentează că Winterson înlocuiește religia, în sensul tradițional al credinței în Dumnezeu, cu o religie a corpului. Cu toate acestea, ea nu sugerează că “Dumnezeu a murit”, nici că acest concept este gol, ci că ar trebui reconsiderat în funcție de valorile individuale ale fiecărei persoane. Cele două coordonate, dragoste și pierdere, o situează la intersecția dintre umanism și postmodernism; fiind crescută într-o familie profund religioasă, Jeanette se agață de ideea de Dumnezeu, lucru realizat prin sacrificiu: vechiul Dumnezeu trebuie să dispară pentru a renaște prin intermediul mai multor divinități individuale și subiective. Influența penticostală are un puternic impact asupra tematicii dragostei la Winterson: căutarea obsesivă a unității perfecte își are originea în experiența penticostală carismatică. În acest sens sunt examinate proiecțiile religioase pe care familia le imprimă corpului lui Jeanette: fiind un copil adoptat, de sex feminin, Jeanette este situată de mama sa în sfera demonicului. *Oranges* este structurat pe antagonismul dintre cele două femei, viziunea escatologică, duală, pesimistă a mamei și suprimarea materialității corpului venind în contrast cu deschiderea spre creativitate și celebrare a corpului pe care o ilustrează Jeanette. Într-un alt subcapitol sunt analizate eforturile lui Jeanette de a-și afirma identitatea sexuală în comunitatea conservatoare din care face parte. Acest proces este echivalent unui exorcism: dorințele lesbiene ale lui Jeanette sunt privite de comunitate drept o forță malefică independentă de Jeanette, care trebuie curățate prin intermediul discursului creștin. Jeanette își imaginează că este vizitată de un demon portocaliu care demontează gândirea limitată a comunității sale, și îi spune fetei că demonii nu sunt de fapt răi, ci “diferiți și dificili.” Portocalele sunt interpretate ca un simbol al conformismului: de fiecare dată când Jeanette este confuză, mama îi oferă portocale, spunându-i că sunt singurele fructe. Titlul romanului indică astfel evadarea din gândirea binară și din heteronormativitate. Legătura dintre femeile comunității poate fi citită din perspectiva conceptului lui Adrienne Rich “continuum-ul lesbian”.

Prin urmare, romanul, dar și autobiografia subminează valorile familiei și ridiculizează stereotipurile de gen.

Mama lui Jeanette este o figură a incongruității: corpul său nu corespunde energiei emoționale și spirituale intense. Jeanette își hiperbolizează mama ca o ilustrare a mutabilității adevărului și percepției. Ultima parte a capitolului se axează pe reprezentările celor două femei ca principii ale ordinii și haosului.

Narațiunea începe prin parodiarea Genezei din Vechiul Testament și continuă prin amestecul miturilor păgâne cu nașterea lui Iisus din Noul Testament. Mama este echivalentul figurilor spirituale paterne precum Zeus sau Dumnezeu, iar fiica are o funcție misionară, fiind o ilustrare metaforică a Atenei sau a lui Iisus. Precum zeița castă de pe muntele Olimp, Jeanette respinge relațiile cu bărbații și promovează puterea civilizatoare a culturii. Atena era zeița războiului, un domeniu unde doar bărbații puteau avea hegemonie. În mod similar, Jeanette este o femeie lesbiană ce experimentează cu domeniului scrierii, evitând sentimentalismul legat de scrierea feminină. Ideile sale despre scriere sunt menționate în Introducerea de la *Oranges*: Winterson își afirmă credința într-o formă de scriitură neorganizată, deoarece gândirea acționează haotic. Concluzia analizei este că afirmarea homosexualității feminine nu este incompatibilă cu ideea de Dumnezeu, ci cu ideea de dualitate, corpul lesbian fiind o paradigmă a maleabilității și fluidității.

Capitolul patru, “Discursul corpului: Auctorialitate de gen în *Written on the Body*, *Art and Lies* și *The Powerbook*” este dedicat relației dintre corp și scriitură în cele trei romane. În *Written on the Body*, o altă fațetă decât cea discutată anterior este adusă în prim plan: naratorul cu gen necunoscut ridică o multitudine de întrebări referitoare la implicațiile textuale ale incertitudinii marcajelor corporale. Argumentele folosite sunt aduse atât în favoarea ideii că naratorul este femeie, cât și în sprijinul ideii că este un bărbat, dar concluzia analizei tinde spre o abordare “queer”: Jeanette Winterson subminează și anulează stereotipurile de gen, având fantezia a ceea ce Derrida numea “text coreografic cu semnături polisexuale” (Derrida în Holland și Huntington Eds. 2001, 40), cu alte cuvinte o scriitură cu infinită sexualitate. Prin lipsa marcajelor de gen, *Written on the Body* este un text ce anticipează libertatea și anonimitatea oferită de ciber spațiu. Din multe puncte de vedere, corpul fără gen al naratorului este un corp virtual. Această idee facilitează tranziția către următorul roman, *The Powerbook*, o narațiune dispersată pe planuri multiple, în care naratorul discută online cu iubita sa, spațiul virtual fiind

interpretat drept o formă de eliberare a materialității corporale. Cele două coordonate, “meatspace” și “cyberspace”, pe care termenul din urmă este investit cu conotații pozitive, denotă orientările carteziane ale lui Winterson. Fragmentaritatea narativă a romanului indică atât o identitate și o corporalitate deconstruită, cât și asemănarea cu un hypertext. Printr-o abordare interdisciplinară, sunt discutate atât termenul original al lui Ted Nelson, aplicabil terminologiei computaționale cât și extensia acestuia la Roland Barthes. Non-secvențialitatea, corespondențele între diversele secțiuni ale romanului, libertatea de decizie conferită cititorului fac din *The Powerbook* un hypertext, dar și ceea ce Barthes numește “writerly text” (Barthes 1974, 5-6). Filtrat prin critica lui Donnei Haraway și a lui Katherine Hayles, *The Powerbook* este o fantezie a cyborg-ului sau “post-omului”: corpul este tehnologizat, iar limitele dintre om și mașină sunt dispersate. *Art and Lies* oscilează între trei planuri narrative și trei voci, toate feminine, non-falice: vitima incestului, castratul și femeia lesbiană. Corpurile naratorilor oglindesc propria lor *ars poetica*. Astfel, numele Picasso este atribuit în roman unei femei pictor, victimă a incestului, împiedicată să își realizeze potențialul creativ. Picasso este ilustrarea ideii de corp ca suprafață, așa cum Foucault îl definește în “*Arheologia Cunoașterii*”(1972); ea își transformă corpul în pânză, proiectându-și trauma în culori tari pe suprafața sa corporală neutră. Handel, deși bărbat, reprezintă tot o viziune non-falocentrică: deoarece este castrat, discursul său este unul asexual, erudit, unde cuvântul își pierde puterea inovativă. Discursul lui Sappho este cheia romanului, întrucât afirmă erotizarea limbajului: corpul și limbajul artei sunt în strânsă legătură, deoarece arta poate fi revigorată doar prin sexualizarea cuvintelor.

Capitolul cinci, numit “Spațiul corporal: Geopolitică și topografii corporale în *The Passion* și *Gut Symmetries*”, examinează corpul feminin ca spațiu. În acest capitol Veneția este interpretată ca o proiectare a corpului feminin. Ambiguitatea spațială a orașului italian și calitatea sa amfibiană este asimilată ideii de corp feminin, așa cum îl descrie Luce Irigaray în *This Sex Which Is Not One*. De asemenea, Veneția devine un topos al alterității psihice: orașul este un *doppelgänger* al lui Villanelle, fiind asociat feminității, în vreme ce Franța și Anglia reprezintă spațiul rațional, organizat, al masculinității. Pasiunea, ideea recurentă a romanului este asociată noțiunii de dorință a lui Lacan: acea pierdere care nu poate fi niciodată umplută, acea năzuință ce nu poate fi potolită. Este introdusă în capitol o interpretare geopolitică a corpului feminin prin perspectiva teoriilor postcoloniale, aplicându-se conceptele lui McClintock despre feminizarea spațiului prin cucerire și anxietatea legată de ceea ce ea numește “*pierderea graniței*”

(McClintock 1995, 24). Astfel, discursul lui Villanelle este interpretat drept unul lipsit de pretenții hegemonice, în care călătoria nu este văzută ca o încercare masculină de acaparare a spațiului, ci ca o explorare a spațiului interior, psihic. *Gut Symmetries* este un roman ce combină știința cu ocultismul: este o îmbinare barocă de teorii din fizică, precum teoria superstring, Teoria Unificată a Universului (Grand Unified Theory), fizică cuantică, alchimie, Tarot, Cabala și numerologie. Corpul reprezintă o replică în miniatură a universului: interiorul corpului este guvernat de aceleași principii care guvernează galaxia. Simbolica Tarotului și a numerologiei indică, din nou, acea tendință de ștergere a limitelor spre care țintește Winterson. *Gut Symmetries* ilustrează corporalitatea cosmică originară, completă, nefragmentată, iar narațiunea celor trei personaje prinse într-un triunghi amoros, deși marginală în economia textului, sugerează faptul ca sexul, genul, sexualitatea sunt construcții artificiale. Prin analogie cu teoria unificată a universului, Winterson găsește propria sa forță universală, astfel încât ștergerea limitelor este posibilă doar prin iubirea primordială.

Această ultimă idee de oblitterare a limitelor descoperă perspectivele noi asupra operei lui Jeanette Winterson pe care acest studiu le oferă. Corpul feminin a fost examinat ca sit de conflict și transgresiune, angajat într-o mișcare de invalidare a feminității propriu-zise, întrucât feminitatea este înfățișată ca ficțiune, ca un concept legat arbitrat de corp. Ceea ce s-a indicat prin analiză este faptul că reprezentarea corpului feminin la Winterson țintește anihilarea ierarhiilor de gen și instituirea libertății de a accesa și de a părăsi o identitate de gen. Elementul stabil în ficțiunea sa nu este corpul fizic, subiect al construcției culturale, ci principiul abstract al dragostei, care distruge limitele dintre sine și celălalt și reunește sexele prin transgresiunea ultimă: hermafroditul.

Cuvinte-cheie: corp, limită, liminalitate, transgresiune, gen, abject, grotesc, identitate, queer, feminism, patriarhie, “celălalt”, fragmentare, maternitate, vrăjitoare, boală, dorință, pierdere, vid, discurs, vorbire feminine, ciberspațiu, virtual, cyborg, post-omul, hypertext, mascaradă, topos, geopolitică, psihic, putere, Real

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

A. SURSE PRIMARE

- Winterson, Jeanette (1987). *Pasiunea*. București, Humanitas, 2006.
- (1989). *Sexul Cireșilor*. București, Humanitas, 2009.
- (1994). *Art and Lies*. London: Vintage, 1995.
- (1997). *Gut Symmetries*. London: Granta, 1997.
- (1985). *Portocalele nu sunt singurele fructe*. București, Humanitas, 2008.
- (2000). *The Powerbook*. London: Vintage, 2001.
- (1992). *Scris pe trup*. București, Humanitas, 2008.
- (2012). *The Daylight Gate*. London: Hammer, 2012.
- (2011). *Why Be Happy When You Could Be Normal?* London: Vintage, 2012.
- Winterson, Jeanette. "Written on the Body". 2 October 2013, <<http://www.jeanettewinterson.com/book/written-on-the-body>>.
- Winterson, Jeanette. "The Powerbook" 4 Jan 2014, <<http://www.jeanettewinterson.com/book/the-powerbook/>>.

B. SURSE SECUNDARE

1. STUDII ALE OPEREI LUI JEANETTE WINTERSON

- Barnett, Tully, "The Cyborg and The Garden: Aspects of Jeanette Winterson's Techno-Curiosity". *Counterpoints* (The Flinders University Online Journal of Interdisciplinary Conference Papers), September 2003, vol. 3, no. 1, pp. 42-49.
- Bilger, Audrey. "Jeanette Winterson: The Art of Fiction no. 150", *The Paris Review*, 10 February 2014, <<http://www.theparisreview.org/interviews/1188/the-art-of-fiction-no-150-jeanette-winterson>>.

Bollinger, Laurel. "Models for Female Loyalty: The Biblical Ruth in Jeanette Winterson's *Oranges Are Not The Only Fruit*." *Tulsa Studies in Women's Literature*. Vol. 13, No. 2 (Autumn, 1994), pp. 363-380.

Burns, Christy L. "Fantastic Language: Jeanette Winterson's Recovery of the Postmodern Word." *Contemporary Literature*, vol. 37, No. 2 (Summer, 1996), pp. 278-306.

Finney, Brian. "Bonded by Language: Jeanette Winterson's *Written on the Body*", 18 March 2014, < <http://www.csulb.edu/~bhfinney/winterson.html>>.

Harris, Andrea. *Other Sexes: Rewriting Difference from Woolf to Winterson*. Albany: State University of New York, 2000.

Kemp, Peter. "Writing for a fall." Sunday Times, 26 June 1994. Section 7: 1-2.

Lozano, Maria. "How You Cuddle in the Dark Governs How You See the History of the World": A Note on Some Obsessions in Recent British Fiction'. *Telling Histories: Narrativizing History, Historicizing Literature*. Ed. Susana Onega. Amsterdam: Rodopi, 1995, pp. 117-134.

Makinen, Merja. *The Novels of Jeanette Winterson*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.

Onega, Susana. *Jeanette Winterson*. Manchester: Manchester University Press, 2006.

Pritchard, William. "Say My Name and You Say Sex". *The New York Times*. March 26 1995, April 10 2014, <<http://www.nytimes.com/1995/03/26/books/say-my-name-and-you-say-sex.html>>.

Seaboyer, Judith. "Second Death in Venice: Romanticism and the Compulsion to Repeat in Jeanette Winterson's *The Passion*". *Contemporary Literature*, Vol 38, no. 3 (Autumn, 1997), pp. 483-509.

2. STUDI TEORETICE

Ackroyd, Peter. *Venice: Pure City*. New York: Random House, 2009.

Aho, James, Aho, Kevin. *Body Matters: A Phenomenology of Sickness, Disease and Illness*. Plymouth: Lexington, 2009.

Aristotle. *Generation of Animals*. Trans. A. L. Peck. Cambridge and Mass: Harvard University Press, 1963.

- Aristotle. *De Anima*, Books II and III. (*with passages from Book I*), translated with Introduction and Notes by D.W. Hamlyn, with a Report on Recent Work and a Revised Bibliography by Christopher Shields, Oxford: Clarendon Press. (First edition, 1968).
- Bachelard, Gaston. *The Poetics of Space*. Boston, Beacon Press, 1964.
- Bakhtin, Mikhail. *Rabelais and His World*. Bloomington: Indiana University Press, 1984.
- Barry, Kathleen. *Female Sexual Slavery*. New York: New York University Press, 1984.
- Barthes, Roland. *Mythologies*. Trans Annette Lavers. New York : The Noonda Press, 1972.
- Barthes, Roland. *S/Z*. Trans. Richard Miller. New York: Blackwell, 1974.
- Barthes, Roland. *A Lover's Discourse: Fragments*. London: Penguin, 1990.
- Bataille, Georges. *Eroticism: Death and Sensuality*. New York: Walker and Company, 1962.
- Best, Sue. "Sexualised Space". *Sexy Bodies: The Strange Carnalities of Feminism*. Grosz, Elizabeth and Probyn, Elspeth eds. London and New York: Routledge, 1995.
- Bloom Harold, Ed. *The Grotesque*. New York: Infobase Publishing, 2009.
- Bordo, Susan. *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body*. Berkely, Los Angeles, London: University of California Press, 1995.
- Brazier, Jana, Lebesco, Kathleen. *Bodies Out of Bounds: Fatness and Transgression*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2001.
- Brians, Ella. "The 'Virtual Body' and the Strange Persistence of the Flesh: Deleuze, Cyberspace and the Posthuman." *Deleuze and The Body*. Eds. Laura Guillaume and Joe Hughes. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2011, pp. 117-143.
- Brownmiller, Susan. *Against Our Will: Men, Women and Rape*. New York: Fawcett Columbine, 1975.
- Bullough, Vern and Bullough, Bonnie. *Cross Dressing, Sex and Gender*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1993.
- Butler, Judith. *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*. London and New York: Routledge, 1993.
- Butler, Judith. "Contingent Foundations. Feminism and the Question of Postmodernism". *The Postmodern Turn: New Perspectives on Social Theory*. Ed. Steven Seidman. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.

Butler, Judith. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York and London: Routledge, 1999.

Butler, Judith. *Undoing Gender*. New York and London: Routledge, 2004.

Castle, Terry. *Masquerade and Civilization: The Carnavalesque in Eighteenth Century English Culture and Fiction*. Stanford: Stanford University Press, 1986.

Castle, Terry. *The Apparitional Lesbian: Female Homosexuality and Modern Culture*. New York: Columbia University Press, 1993.

Cixous, Hélène. "The Laugh of the Medusa". Trans. Cohen K and P. *Signs*. Summer 1976 (a). Vol I, pp. 875-893.

Cixous, Hélène. "Fiction and its Phantoms: A Reading of Freud's Das Unheimliche", in *New Literary History*, Vol. 7: 3, 1976 (b), pp. 525-548.

Cixous, Hélène. *Coming to Writing and Other Essays*. Ed. Deborah Jenson. Cambridge and London: Harvard University Press, 1991.

Clark, Christine. "To Kneel or Not to Kneel: Gendered Nonverbal Behavior in Greek Ritual." *Journal of Religion and Society*, Supplement Series 5, 2009, pp. 1–15.

Coward, Rosalind. "The Body Beautiful". *An Introduction to Women's Studies*. Eds. Grewal, Inderpal and Kaplan, Caren. New York: Mc Graw-Hill Higher Education, 2006, pp. 345-348.

Curti, Lidia. *Female Stories, Female Bodies: Narrative, Identity and Representation*. London: Macmillan, 1998.

Daly, Mary. *Gyn/ecology: The Metaethics of Radical Feminism*. Boston: Beacon Press, 1978

De Beauvoir, Simone. *The Second Sex*. Trans. H.M. Parshley. London: Jonathan Cape, 1956.

De Lauretis, Teresa. *Technologies of Gender : Essays of Theory, Film and Fiction*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1987.

Derrida, Jacques. "Choreographies: Interview". Interview by Christie McDonald. *Feminist Interpretations of Jacques Derrida*. Eds. Nancy Holland and Patricia Huntington. University Park: Penn State Press, 2001, pp. 23-42.

Douglas, Mary. *Purity and Danger*. London and New York: Routledge, 1966.

Dworkin, Andrea. *Intercourse*. New York: Basic Books, 2006.

- Eco, Umberto. *On Ugliness*. London: Harvill Secker, 2007.
- Ehrenreich, Barbara and English, Deirdre. *Witches, Midwives and Nurses: A History of Women Healers*. New York: Feminist Press, 2010.
- Ekins, Richard and King, David eds. *Blending Gender: Social Aspects of Cross-Dressing and Sex-Changing*. London and New York: Routledge, 2002.
- Evans, Dylan. *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*. London and New York: Routledge, 1996.
- Farwell, Marilyn R. *Heterosexual Plots and Lesbian Narratives*. New York: New York University Press, 1996.
- Foucault, Michel. *The Archeology of Knowledge*. London: Tavistock, 1972.
- Foucault, Michel. "Nietzsche, genealogy, history." *Language, Counter-memory, Practice: Selected essays and Interviews*. Ed. D.F. Bouchard. Ithaca: Cornell University Press, 1977, pp. 139-164.
- Foucault, Michel. *The History of Sexuality*. Trans Robert Hurley. Vol. 1. New York: Pantheon Books, 1978.
- Foucault, Michel. *Discipline and Punish: The Birth of Prison*. Trans Alan Sheridan. New York: Vintage, 1979.
- Freud, Sigmund. "The Uncanny". *New Literary History*, Vol. 7: 3, 1976, pp. 619-645.
- Garber, Marjorie. *Vested Interests: Cross-Dressing and Cultural Anxiety*. New York and London: Routledge, 2002.
- Gilbert, Sandra and Gubar, Susan. *The Madwoman in the Attic*. New Haven and London: Yale
- Grosz, Elizabeth. "Phallic Mother", in *Feminism and Psychoanalysis: A Critical Dictionary*, ed. Wright E., Oxford: Blackwell, 1992, pp. 314-15.
- Grosz, Elizabeth. *Volatile Bodies: Toward a Corporeal Feminism*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 1994.
- Grosz, Elizabeth and Probyn, Elspeth Eds. *Sexy Bodies: The Strange Carnalities of Feminism*. London and New York: Routledge, 2002.
- Halberstam, Judith. *Female Masculinity*. New York: Duke University Press, 1998.
- Haraway, Donna. *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. New York: Routledge, 1991.

Hayles, Katherine N. *Chaos and Order: Complex Dynamics in Literature and Science*. Chicago: University of Chicago Press, 1991.

Hayles, Katherine N. "Embodied Virtuality: Or How to Put Bodies Back Into the Picture". *Immersed in Technology: Art and Virtual Environments*. Eds. Mary Anne Moser, Douglas MacLeod. Cambridge: MIT Press, 1996, pp. 1-28.

Hayles, Katherine. *How We Became Posthuman: Virtual Bodies in Cybernetics, Literature and Informatics*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1999.

Hayles, Katherine. "Print is Flat, Code is Deep. The Importance of Media-Specific Analysis". *Poetics Today*. Vol 25, No. 1 (Spring 2004), pp. 67-90.

Heidegger, Martin. *Being and Time*. Trans Joan Stambaugh. Albany: State University of New York Press, 1996.

Hurley, Kelly. "Abject and Grotesque". *The Routledge Companion to Gothic*. Ed. Catherine Spooner and Emma McEvoy. London and New York: Routledge, 2007, pp. 137-145.

Ian, Marcia. *Remembering the Phallic Mother: Psychoanalysis, Modernism and the Fetish*. New York: Cornell University Press, 1999.

Irigaray, Luce. *Speculum Of The Other Woman*. New York: Cornell University Press, 1985 (a).

Irigaray, Luce. *This Sex Which Is Not One*. New York: Cornell University Press, 1985(b).

Jenks, Chris. *Transgression*. London and New York: Routledge, 2003.

Jung, C.G. (1927/1931). "Mind and Earth". *Collected Works of C.G. Jung*, vol 10. London: Routledge & Kegan Paul (paras 49-103).

Jung, C.G (1936). Individual dream symbolism in relation to alchemy. In *Collected works of C.G. Jung*, vol. 12. London: Routledge & Kegan Paul (paras 44-331).

Kant, Immanuel. *Critique of Judgement*. Trans James Creed Meredith. Oxford: Oxford University Press, 2007.

Klein, Melanie. *Envy and Gratitude*. New York: The Free Press, 1975.

Kristeva, Julia. *Powers of Horror: An Essay on Abjection*. New York, Columbia University Press, 1982.

Lacan, Jacques. *The Seminar of Jacques Lacan. Book II. The Ego in Freud's Theory and in the Technique of Psychoanalysis 1954-1955*. Ed. Jacques-Alain Miller. Trans. Sylvana Tomaselli. New York and London: W.W. Norton & Company, 1991.

Lacan, Jacques. *The Seminar. Book III. The Psychoses, 1955–56*. Trans. Russell Grigg, notes by Russell Grigg. London: Routledge, 1993.

Laqueur, Thomas. *Making Sex: Body and Gender from the Greeks to Freud*. Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press, 2003.

Lefebvre, Henri. *The Production of Space*. Trans. Donald Nicholson-Smith. Oxford and Cambridge: Basil Blackwell, 1991.

Leitch, Vincent B. Ed. *Norton Anthology of Theory and Criticism*. New York: W.W. Norton & Company, 2001.

Mauss, Marcel. *A General Theory of Magic*. London and New York: Routledge, 2005.

McClintock, Anne. *Imperial Leather: Race, Gender and Sexuality in the Colonial Conquest*. London and New York: Routledge, 1995.

Merleau-Ponty, Maurice. *Phenomenology of Perception*. London: Routledge, 2002.

Mills, Sara. *Gender and Colonial Space*. Manchester: Manchester University Press, 2005
(b).

Mitchell, Juliet. *Psychoanalysis and Feminism: A Radical Reassessment of Freudian Psychoanalysis*. New York: Basic Books, 2000.

Palmer, Paulina. *Contemporary Lesbian Writing: Dreams, Desire, Difference*. Buckingham: Open University Press, 1993.

Pile, Steve. *The Body and the City: Psychoanalysis, Space and Subjectivity*. London and New York: Routledge, 2006.

Plato, "The Symposium". 2 May 2014.
<<http://www.anselm.edu/homepage/dbanach/sym.htm>>

Plato. *The Republic*. Trans Allan Bloom. New York: Basic Books, 1968.

Rich, Adrienne. "Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence". *Signs*, Vol. 5, No. 4, Women: Sex and Sexuality. (Summer, 1980), pp. 631-660.

Rich, Adrienne. *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution*. New York and London: W.W. Norton & Company, 1995.

Riviere, Joan. "Womanliness as Masquerade". *International Journal of Psychoanalysis*, 1929, pp. 303-313.

Rosen, Barbara. *Witchcraft in England, 1558-1618*. Amherst: University of Massachusetts Press, 1969.

Rubin, Gayle. "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality." *Pleasure and Danger: Exploring Female Sexuality*. Ed. Carole S. Vance. Boston, Melbourne and Henley: Routledge, 1985, pp. 267-319.

Russo, Mary. *The Female Grotesque: Risk, Excess and Modernity*. New York and London: Routledge, 1995.

Salvaggio, Ruth. "Theory and Space, Space and Woman." *Tulsa Studies in Women's Literature*. Vol. 7, No. 2 (Autumn 1988), pp. 261-282.

Sceats, Sarah. *Food, Consumption and The Body in Contemporary Women's Fiction*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Sedgwick, Eve Kosofsky. "How to Bring Your Kids Up Gay." *Fear of a Queer Planet: Queer Politics and Social Theory*. Ed. Michael Warner. Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 1993.

Shildrick, Margrit. *Embodying the Monster: Encounters with the Vulnerable Self*. London, Thousand Oaks and New Delhi: Sage, 2002.

Stallybrass, Peter and White, Allon. *The Politics and Poetics of Transgression*. New York: Cornell University Press, 1986.

Strachey, James. Ed. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. New York: Norton Company, 1961.

Tiwari, Reena. *Space-Body-Ritual: Performativity in the City*. Plymouth: Lexington Books, 2010.

Ussher, Jane. *Body Talk: The Material and Discursive Regulation of Sexuality, Madness and Reproduction*. London and New York: Routledge, 2002.

Ussher, Jane. *The Madness of Women. Myth and Experience*. London and New York: Routledge, 2011.

Žižek, Slavoj. *Enjoy Your Symptom! Jacques Lacan in Hollywood and Out*. New York: Routledge, 1992.

Žižek, Slavoj. *Jacques Lacan: Society, Politics, Ideology*. London and New York: Routledge, 2003.

Žižek, Slavoj. *Lacan: The Silent Partners*. London and New York: Verso, 2006.

Wittig, Monica. "The Straight Mind". *Out There: Marginalization and Contemporary Cultures*. Ed. Russell Fergusson et al. New York, Cambridge and London: MIT Press, 1990, pp 51-57.

Young, Iris Marion. *On Female Body Experience: Throwing Like a Girl and Other Essays*. New York: Oxford University Press, 2005.

3. BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

Bentley, Nick. *Contemporary British Fiction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2008.

Freedman, Estelle, Ed. *The Essential Feminist Reader*. New York: The Modern Library, 2007.

Friedan, Betty. *The Feminine Mystique*. New York: Dell Publishing, 1974.

Hutcheon, Linda. *A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction*. Routledge: New York and London, 2003.

Lazăr, Mihaela-Cristina. *Dimensions of Monstrosity in Self's and Winterson's Novels*. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2013.

Žižek, Slavoj. *Enjoy Your Symptom! Jacques Lacan in Hollywood and Out*. New York: Routledge, 1992.

Waugh, Patricia. *Metafiction: The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction*. London and New York: Routledge, 1984.